

mokslas • menas • literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1978 METAI

SPALIO MĖN. 21 D. / OCTOBER 21, 1978

PART TWO — Nr. 247 (38)

Šiame numery:

Donelaitiškai apie rudenio gėrybes.
Lietuvių literatūros istorija rusų kalba.
Rašytojas A. Vienuolis, kokį jį
pažinojo J. Kuprionis.
Bagdanavičiaus Londono svarstymai.
Prisikėlusį Pompėja Chicagoje.
Rosario Castellanos eilėraščiai.
Kūrybinę ugnį perduoti ateinančiai
kartai: "Ateities" vyr. redaktoriaus
kun. dr. Kęstučio Trimako žodis
jaunimo konkurso premijų
įteikimo iškilnėse.

Kertinė Parastė

Donelaitiško rudenio gėrybės

Ak! daržų grožybės, jūs su savo žolelėmis,
Jūs, kvietėlės jaunos, jūs gi pavasario šlovė,
Ak! kur dingo jūs puikums su savo kvapeliais.
Vei, ką sodai mums, margai žydėdami, rodė,
O ką vasara mums po tam augindama siūlė,
Tas visas gėrybes jau kampe pakavojom
Ir gi su puodais ar skauradoms virdami valgom.

Tai ištraukė iš Donelaičio "Metų", iš trečiosios poemos dalies "Rudenio gėrybių". Jau dešimtmečius pragyvenus didmiesčius, kitiems juose ir užangus, atitinkamas Donelaičio "Metų" dalis siūlytume paskaityti, lyg darant savaitgalinę poilsio išvyką į užmiestį. Vyresniesiems, dar prisimenantiems lietuviškąjį kaimą, tas skaitymas būtų įdomus pasitikrinimas, ar dar nepamiršta, kada sodinamos bulvės, kaip ir kada šienaujamos pievos, kertami rugiai, kaip ten buvo šokama ir valgoma vestuvėse. Jauniesiems tai gali būti irgi gana egzotiška išvyka, lygi kelionei į Havajus.

Kitas gi, rudenįskai Donelaitį skaitydamas, ras net malonių analogijų su šiuolaikinio mūsų gyvenimu. Chicagoje ir kitur rudenio savaitgaliais įvykstančios moterų madų parodos ir kitos sunknių parodymų progos gražiai susiūgia su Donelaičio moteriškėmis, netgi su užuominomis žinoti saiką ir nepersistengti.

Todėl jos taip jau, kaip reik viešnėms, išsiredė.
Ale ne vokiškai, kaip kelios jau prasimanė.
Ne! lietuviškai kožna tarp jų susiglamžė.
Juk žinai, kaip mūs lietuvininkės dahinėjias.
Kad viešėt ar į čėsnis nukeliaut užaišėdžia.
Kykas su nometu bei ploštė moterų rėdai,
Bet vainikas su kasoms mergų dabinėms
Bobos! šiukštū jums margų vainikų norėti,
O jūs, mergos! vėl minau, n' užsielskite kykų.

Na, o tie mūsų čionykščiai draugijiniai jubiliejų, minėjimų, sukaktuvių, pagerbtuvių, vestuvių baliai su iškirkutais ir apraiztais stalais, su pradžios invokacijomis ir linksmesniais finalais! Atrodo, lyg Donelaitis būtų rašęs, į mūs nusižiūrėdamas:

Taip išvirtus jau valgius iš katilo sėmdams,
O pečenkas su kablais iš kakalo traukdams,
Petras kukorius, kaip girdit, buvo sutaisęs
Irgi svečiams išalkusiems vis ragino siūlyt.
Tušė, staltieses tuojuos atnešusi plonas,
Svodbiškai, kaip reik, išrėdė didelį stalą.
O po to tam kviesliai greitai daug sunėšė valgių.
Jautienos riebios, kiaušienos irgi žaisienos.
Plaučių bei kepenų, bei daugel šutintų blėkų.
Svotams taip po tam Tėvemūs šventai pasiskaidžius
Ir krikščioniškai pas stalą jau susisėdus,
Krizas savo svečius meilingai ragino valgyt.
Ir, kaip dūšiai reik, pasisotint ir pasilinkmint.

O jei net Donelaitis Krizo lūpomis ragina, tai kodėl nepa-klausyti. Ir pasisotintam ir pasilinkmintam. Neišskiriant nė pen-sininkų amžius. Paprastai tėvelių ir senelių šokančiųjų masėje būna net tirščiau negu vaikelių. Kagi, gal paskutinis pasispardymas — reikia išnaudoti:

Taip besipasaikojant, štai špionizmas susibėgo
Ir savo būriškus ant šoko skambino žaislus.

LIETUVIŲ LITERATŪROS ISTORIJA RUSIŠKAI

R. SILBAJORIS

Jonas Lankutis, redaktorius, A. Dmitrieva, redaktorius. ISTORIJA LIETUVIŲ LITERATŪROS. Akademijskaja Nauk Litovskoj SSR. Institut litovskogo jazyka i literatury. Vilnius, Vaga, 1977. 957 pusl.

Įžangoje rašoma, kad ši knyga skirta "visasąjunginiam skaityto-jui", besidominčiam atskirų So-vietų Sąjungos tautybių litera-tūromis. Ji papildanti žinias apie lietuvių literatūrą, anksčiau pa-teiktas rusiškai knygoje *Sovietinės lietuvių literatūros apybrai-ža* (Maskva, 1955) ir šešiatomėje *Daugiaautės sovietų literatūros istorijoje* (Maskva, 1970 — 1974). Taigi turime prieš akis "užpla-nuotą" veikalą, dalį visasąjun-ginės tautybių literatūros ap-žvalgos sistemos, o tai, žinoma, palieka nuošaly klausimą, ar lie-tuvių literatūra ten iš tikrųjų aukštai vertinama, ar ne. Vis vien reikia su pasitenkinimu pripa-žinti Lietuvių mokslų akademi-jos nuopelnus, atlikus šį didelį darbą, ypač todėl, kad nemaža dalis svarbesniųjų lietuvių ra-šytojų portretų yra nupiešti įžvalgiai ir kompetentingai. Žy-miai liūdniau darosi žiūrint, kad *išsivijų lietuvių literatūra nepa-minėta nė vienu žodžiu* (išsky-rus porą pastabų apie "pažan-giusius"), tartum palikusieji gimta krašta mūsų rašytojai bū-tų prasmę kaip į šulinį, nebe-priklausyt lietuvių literatūros istorijai. Iš dalies, žinoma, gal taip ir geriau, nes, sprendžiant pagal kitus apžvalginius, atski-rus laikotarpius traktuojančius straipsnius, mokslininkai objekty-vaus išsivijų literatūros aptari-mo nebūtų galima tikėtis.

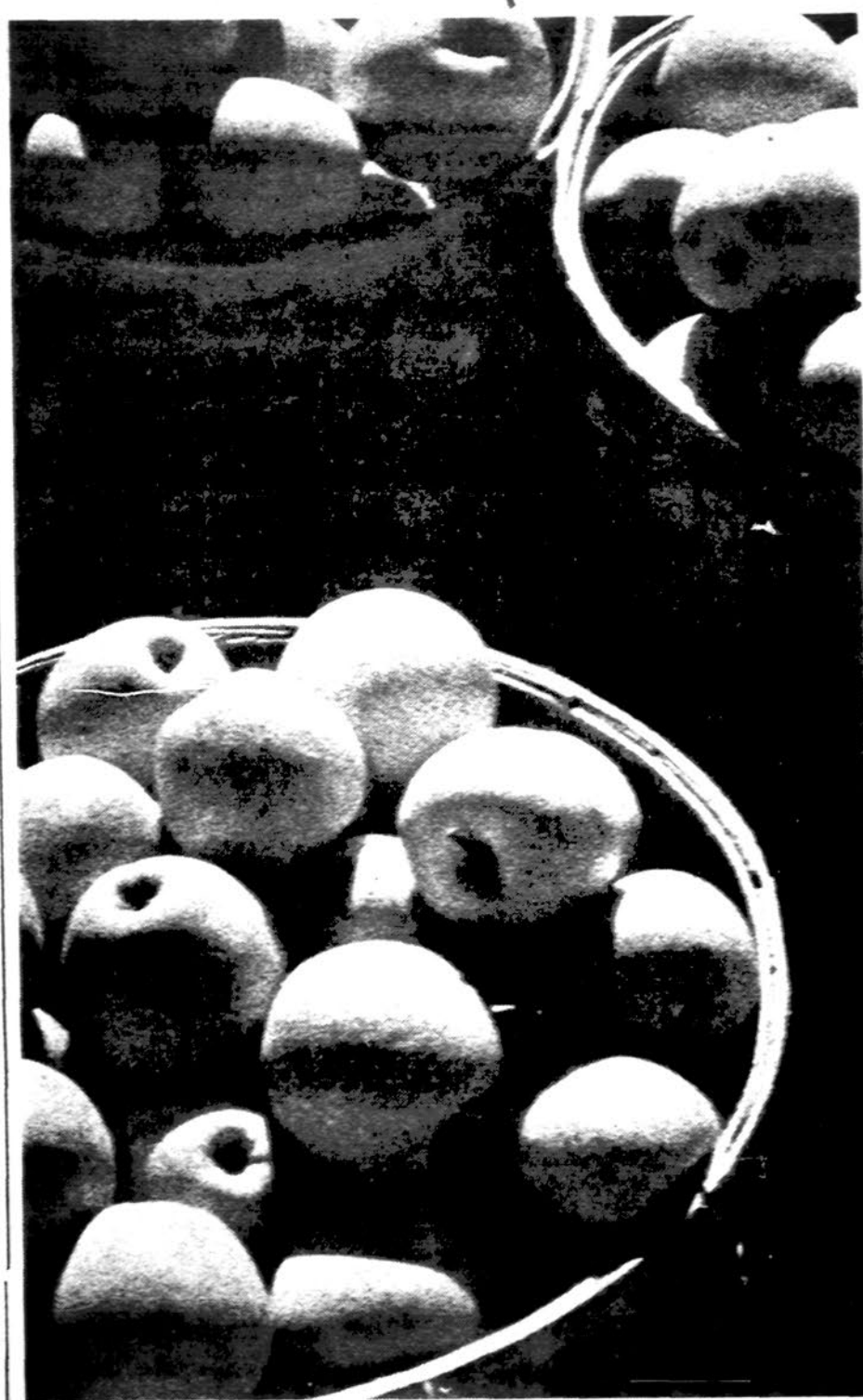
Plyčkus cimbolus, o Kubas čirškino smuiką.
Bet žnairiukas, zūbus ištemps, birbino vamzdį.
Štai tuojuos Enskys, mergas krivon suvadinęs,
Su puikiais kaimynų klapias ragino šokti.
Kliūsi su bauriais sopagais Pimę nutvėrė,
O Kairiukas, aps'aves kurpes, Tušę pagriebė.
Ir lietuviškai ant aslos šokdami spardė.

Ale nepyk, gaidau, kad žodį dar pasakysiu.
Tarp lietuvininkų daugykt tils randasi smirdas.
Kurs, lietuviškai kalbėdams ir šokinėdams,
Lyg kaip tikras vokiečių mums gėdą padaro.
Daug tarp mūs yra, kurie, durnai prisiriję,
Vokišką dainas dainuot ir keikt pasipratint
Ir kaip vokiečiai kasdien į karčiamą bėga.

Tai sakytume linksmoji "Rudenio gėrybių" dalis, kai kur, kai kuo neatšokus ir nuo čionykščių mūsų pačių rudenio dienų. Tiesa, dangelis čia, nei laukų, nei kaimenių neturėdami. ru-denio būriškosios gėrybės džiaugiamės be jokių ūkininkų pastangų. O pereinant į rimtą kalbą, galėtume pasakyti, kad tarp viso to turėtume neužmiršti ir kitų gėrybių, kurių rudenyje naujam veiklos sezonui prasidėjus, visos mūsų lietuviškos kolo-nijos yra tiesiog kupinos. Tai tos rudenio gėrybės, kurias ga-lime pavadinti koncertais, kultūrinėmis vakaronėmis, literatūros vakarais, meno parodomis. lituanistinėmis paskaitomis, vaidini-mais, knygomis. Tai tokios rudenio gėrybės, kurių neragavę, tap-tume Donelaičio "Metų" Slunkiais, Pelėdomis, Plaučiūnais, Do-čiais ir panašiais. donelaitiškaiariant, "šlapjurgiais". O ne tik vestuvėse, bet ir grynai kultūriniam parengime mus sutiks, Donelaitis bičiuliškai prakalbintų ir lyg atsiprašydamas tartų:

Taigi dabar aš jus, kaip vienas klaps pamokindams.
Nei prancūziškai, nei vokiškai nepagyriau;
Bet tik būriškai, kaip draugas jūsų pažįstams.
Jums tiesiog pasakiau, kaip man pasakyt pasitaikė.

k. brd.

Rudens gėrybės

Nuotrauka Vytauto Mažello

duotė. Šitai sprendžiant, rašyto-jo svarba, jo vieta literatūros is-torijoje nustatoma pagal šią "pa-grindinę" meno funkciją. Užtat, pavyzdžiui, Julius Janonis vertas atskiro penkiolikos puslapio straipsnio, o Henrikas Radauskas — vieno vienuolikos eilučių paragrafo. Teofilio Tilvyčio "nau-dingiemis užsiėmimams" skirta speciali studija su didele fotogra-fija, o Brazdžionio ir Aisčio (nepriklausomybės laikotarpiu) tik po pusę puslapio paviršutiniš-kių pastabų. Tuo būdu gaunasi "idėjiniai užangažuota" lietuvių literatūros istorijos perspektyva, arba normaliai kalbant, tiesos iškraipymas.

Nueinama ir dar toliau. To pa-ties lygio, to paties autoriaus tek-stai gali būti laikomi meniška be-verčiais arba vertingais, priklausant nuo to, kokiai idėjai jie tar-nauja. Įdomus šia prasme yra Liudo Geros atvejis. Nepriklausomybės laikais, sako straipsnio au-torius K. Doveika, Gira karštai propagavo "oficialų patriotiz-mą", ir todėl jo eilėraščiai buvo "išpūsti, pilni retorikos, šalti ir neišraiškingi" (psl. 386). Bet štai laikai pasikeitė, Gira tapo karštu sovietiniu patriotu, ir jo propagandistinė poezija pasidarė labai gera: "Jo raštai persunkti aistringos patos. Poetas neretai reipiiasi į skaitytoją su apibendr-inomis sentencijomis, nesibaigyan-čias atviros agitacijos, daugelyje atvejų sustiprintos giliais as-meniškais pergyvenimais" (psl. 391 — 2). Sakoma, kad tik pelė-dai savo vaikas gražus, bet tai turbūt ne ta pelėda, kuri tek-

ty Mokslų akademijai kaip iš-minties simbolis.

Nežiūrint visų sovietinės per-spektivos keistenybių, dauguma mūsų stambiausių klasikų vis dėlto pristatomi atskirais straipsniais. Gana išsamiai apra-šomi Donelaitis, Baranauškas, Maironis, Biliūnas, Žemaitė, Vai-žgantas, Krėvė, Vienuolis, Sruo-ga, Putinas, Binkis, Boruta, Nė-ris, Cvirka, Grušas. Trūksta Vy-dūno, Brazdžionio, Aisčio, Vai-čiūliaičio, Radausko, Dovydėno, ir be reikalo į stambiųjų klasikų tarpą įvesti Janonis ir Gira. Ben-dras priėjimas prie šių klasikų panašus į Sovietų Sąjungoj jau seniau išdirbtą metodą, traktuojant savo pačių, rusų, didžiausius rašytojus. Jieškoma ir randama jų darbuose tai, ką įmanoma idė-jiniai interpretuoti kaip protestą prieš carinę ar buržuazinę vi-nuomenę, tuo būdu paverčiant klasikus tartum sovietų literatū-ros pirmtakais. Putinas ir Sruoga giriami už "antifašizmą", *Altorių šešėly* iškeliama kaip antikleri-kalinis veiklas, Maironis ir Vai-žgantas, nors ir kunigai, įvertina-mi už tai, kad mylėjo darbo liau-dį, lietuviškuosius "brolius arto-kaus"; Žemaitė ir Biliūnas vos ne-tampa proletariniais rašytojais, o jau trečiafrontininkai pasiekia net "kritinio realizmo" aukš-tumą — tai tik vienu laiptu žė-miau už socialistinį realizmą, įmanomą, aišku, tik sovietiniam periode. Stengiamasi sudaryti vaiz-dą, kad geriausi talentai, švie-siausi žmonės labiausiai nepake-n-tė caro ir Smetonos pakalikų

(šiuos pastaruosius knygoje va-

dina "partija tautininkov") prie-spaudos ir gynė darbo liaudį. Toks Rusijoje šiandien yra ir so-vietinis Tolstojus, ir Gogolis, ir net, su dideliu vargu pagamintas, sovietinis Dostojevskis.

Dar ryškiau šis tendencingu-mas prasikiša įvadinuose straips-niuose apie kiekvieną knygoje nustatytą lietuvių literatūros pe-riodą. Čia irgi jaučiasi tam tikra gradacija: kuo senesnis laikas, tuo ramiau, objektyviau jis aprašo-mas. Leonas Gineitis, pavyzdžiui, labai gražiai šneka apie lie-tuvių literatūros pradžią ir jos iš-i-vystymą iki 1917-ųjų metų. Tau-tinis atgimimas tiesiog ir pristato-mas kaip toks, kaip kova už tau-tos identitetą, laisvę ir kultūrinį savitumą, nesišvaistant sovietoj šiandien priimtu "buržuazinio nacionalizmo" terminu. Su tik-ru išgyvenimu, net pasipiktini-mu, kalbama apie spaudos drau-dimą, tik, žinoma, vis pabrėžiant, kad lietuviai kovoję prieš caro priespaudą, o ne prieš gerą ir jiems draugišką rusų tautą. Prie-do dar nurodoma, kad mūsų knygnešiai ne tik "Aušra" ir "Varpa" gabeną į Lietuvą, bet ir ano meto bolševikų spauda: "Ne-mažai egzempliorių leniniškos "Iskros" pateko į Lietuvą ir toliau į Rusiją dėka lietuvių knygne-šių" (psl. 104). O "progresy-vūs" rusai, savo ruožtu, gelbėjo lietuviams: "Ypatingais nuopel-nais kovoje prieš lietuvių spau-dos draudimą pasižymėjo plačiai žinomi rusų mokslininkai J. Bau-douin de Courtenay, I. Sreznjev-skij, J. Grot, F. Fortunatov, V. Miller ir F. Korš" (psl. 106). Reiškia, visuomet turėjome už pečių didelį draugą rytuose ir dabar, atėję Dievui, su juo kartu laimin-gai gyvename. Iš kitos pusės, su-minėti rusų mokslininkai tikrai anuo metu buvo stambios figū-ros ir tikrai domėjosi lietuvių kalba ir tautosaka (dauguma iš jų buvo lingvistai ir folkloristai), kaip, pavyzdžiui, lietuviams dome-josi ir vokiečių mokslininkai bei kultūrininkai Prūsijoje, Pabaltij-j ir kitur. Mes kartais, dėkui at-simindami Herderi, Sauerweiną ir kitus, vis dėlto primirštame ir rusų nuopelnus, ir galbūt ši Gineičio korektiva čia visai vie-toje.

Teigiama rusų poveikis lie-tuvių literatūrai pabrėžiamas ir ki-tais atvejais. Kalbėdams apie dvidešimtojo amžiaus pradžią, A. Zalatorius pažymi, kad tai raš-ytojai kartai rusų literatūros įta-ka buvo galbūt nemažesnė už lenkų įtaką senesnėjai kartai (psl. 177). Dar didesnį, jau tie-sioginį, asmenišką svorį rusai raš-ytojai davė pajusti, "perauklėda-mi" lietuvių penkiasdešimtojų metų pradžioje, kada, po Stalino mirties, Maskva davė ženklą ofi-cialiui sausumu" ir su ta pagar-sėjusia "bekonfliktškumo teori-ja", kurios iš viso tokios niekad nebuvo, o buvo tik rašytojams uždėta prievarta savo veikluose taip išgražinti vaizduojamą so-vietinę tikrovę, kad joje jau ir blogų žmonių "pastačius socia-lizmą" nebėliko. Tada į antrąjį, 1954-ųjų metų lietuvių raš-y-tojų sąjungos suvažiavimą atvy-

(Nukelta į 4 psl.).

Isikelusi Pompėja Chicagoje

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Savo metu Chicago's Dailės instituto vyks paroda, pavadinta „Pompėja 79 A.D.“ Ji ten bus atidaryta lapkričio 12 d. Šios parodos eksponatų yra atgabenta iš Neapolio muziejus, kur jie, sukuriantis Pompėjos, yra laikomi nuolat.

Pompėja buvo vidutinis romėnų miestas, įsikūręs Neapolio jūros slėnyje, nuolatos grėsiąsio Vezuvijaus ugnikalio pavojingame šlaityje. Jau ir prieš tai ji buvo nukentėjusi nuo alkano sportiško išsiveržimo, bet 79 m. po Kristaus Vezuvijus išėjo tokia jėga, kad savo laimėjimą pelenais užliejo ne tikai Pompėjos miestą, bet ir aplink jį esančias kitas gyvenvietes. Spėjama, kad tuo metu Pompėjoje buvo tarp penkiolikos ir dvidešimties tūkstančių gyventojų. Iš likusių kelių tiksliai žuvo ugnikalnio išsiveržimo metu. Užliejamas laivų ir pelenais, miestas buvo apšviestas ir vynuogynai, buvo visi užmiršti. Po šios lavos ir pelenų sluoksnio, šis miestas miegojo apie aštuoniolika šimtų metų. Tikrai aštuoniolika šimtų metų archeologai ir mokslininkai atskleidė romėnų gyvenimo būdą, meną, pomėgius.

Kai pirmą kartą Egipto faraono Tutankhameno parodoje matome iškaltus raudonus ir mėlynius daiktus, naudotus kasdieniame gyvenime, tiek šioje Pompėjos parodoje matome paprastus ir paprastesnius romėnų gyvenimo. Susipažįdami su miestą gyventojais, ką jie vertino, ko jie mėgo, kas buvo mažiausia tuo laiku. Matome, kad žmogus visada nori save įamžinti istorijoje. Skulptoriai iš bronzos ir marmuro kūrė politikus, karvedžius, karius, burtininkus ir statulėtas. Jie jų neidealizavo, bet atspindėjo, savo politikus atvaizdavo realistiškai: tokie kokie jie buvo su labiau indėliais, savitais veido bruožais. Ir mes tikime, kad tikrai tokie žmonės gyveno.

Sužinojome, kad turtingieji Pompėjos gyventojai savo vilų sienas

puošė freskomis ir spalvotomis mozaikomis. Jose matome, kaip žmogus tada garbino įvairius dievus, deives ir dievybes. Olimpo dievai čia užėmė svarbią vietą, ypač populiarius buvo vynu dievas Dionisas ir meilės dievė Afroditė. Bet šalia dieviškų freskų ir mozaikų randame ir žmoniškąsias, o jose naminius gyvulėlius, jūros gyvūnus, žuvis, augalus, gėles. Pompėjoje buvo atkasti net prabangūs viešieji namai su nepadoriais paveikslais ir įrašais. Tokių yra keletas pavyzdžių ir šioje parodoje.

Fontanai atliko ne tik vandens nutekėjimo ir surinkimo paskirtį, bet taip pat buvo vilos sodo puošmena. Jie buvo dekoruoti bronzinėmis ir marmurinėmis vaikučių galvutėmis, gyvuliukų statulėlėmis. Pompėjos gyventojai puošė savo namų sienas paveikslais, o kambarius statulomis. Moterys puošėsi auksu žiedais, auskarais, apyrankėmis, karoliais. Parodoje pamatome, kad Pompėjos gyventojai mėgo pramogas. Iš išlikusių aktorių kaukių yra aišku, kaip romėnai mėgo teatrą. Atkasti amfiteatrai su karėvinėmis parodoms, kad ten turėjo vykti ir gladiatorių rungtynės, kurias liudija išlikę bronziniai jų šalmų.

Parodos pabaigoje vaizduojama, kaip Vezuvijaus lava užpylė Pompėją. Tačiau neorganinės

Žmonės ir vyro portretas Pompėjos parodoje, Chicagoje

medžiagos — bronzos, marmuras, freska, mozaika — puikiai išliko ir išsilaikė, o organinės medžiagos — žmonių ir gyvulių kūnai — išnyko. Archeologams be kasinėjant, buvo rastos tuštumos. Šias tuštumas prileidus skystu gipsu, buvo atliedinti sukietaisioje lavoje atsipaude žuvusiųjų veidų išraiškos ir kūnų padėtis.

Ar matytus Pompėjos parodoje išlikusius meno kūrinius galime pavadinti stipriu menu? Romėnai savęs nelaikė dideliais menininkais. Jie neturėjo tokios gausios literatūros apie meną, jo istoriją, teoriją, kritiką kaip turėjo graikai. Neturėjo jie nė tokių garsių menininkų, kaip graikų Praksitelis, Lisipas, Fidijus, Polikletas. Romėnai skulptūroje tik se-

Is Pompėjos parodos Chicago's Dailės institute. Kairėje — bronzinė Apolono statula, viduryje — skulptūrinis sidabrinis šikštelis, dešinėje — urna su skulptūrinėmis figūromis.

Is Pompėjos parodos Chicago's Dailės institute. Kairėje — bronzinė Apolono statula, viduryje — skulptūrinis sidabrinis šikštelis, dešinėje — urna su skulptūrinėmis figūromis.

Rosario Castellanos

DAUGI PASLAPTIS

Čia turi mano ranką, tą, kuri pačilo nuo žemės, pripildyta kaip rugpjūčio varpa. Čia yra mano palaimingo tinkelio jausmai, mano širdis, laukų vieta, ir mano kūnas, kuris visad mane lydi.

Atėjau laimingas, kaip upės dainuojančios žuvelės ir tuopų padangėje tigi šitos gražios ir didelės meilės jūros. Aš jau nebelaikau, gyvenau.

LIKIMAS

Mes nužudome tai, ką mylime. Visa kita niekad nebuvo gyva. Nė vieno kito nepažeidžia užmaršties, nebuvimas, kartais stoka. Nužudome tai, ką mylime. Tesiliauja šis dusinimas, alsuojant svetimaus plaučiais! Nepakanka oro dievams. Ir neužtenka žemės sujungtiems kėlimams, taip pat ir vilčių davinys mažas, ir skausmu neįmanoma pasidailinti.

Žmogus yra vienumų gyvūlys. elnias su strėle nugaroje, kuris bėga ir kraujuoja. Ak, bet neapvykanti, stiklinių vyzdžių bemiegis pastovumas; jos laikysena kartu poilsis ir grąsinimas.

Elnias eina gerti, ir vandenyje pasirodo tigro atspindys.

Elnias geria vandenį ir paveikslą. Tampa — pirma nei bus surytas —

kė graikus. Kopijuodami juos, romėnai save atvaizdavo statulose ir biustuose, kurių gausu ir šioje parodoje. Kai kurie meno istorikai sako, kad nėra romėnų

savo tapyba taip pat sekė graikų meno valdžioje. Nėra romėnų meno stiliaus, yra tik romėniškas turinys. Ne paslaptis, kad romėnai graikų meną ne vien garbino, bet jį importavo ir kopijavo. Bet kodėl pamatę romėnų skulptūras, tuoj jaučiam, kad tai nėra graikų menas? Jaučiam iš romėniško turinio. Romėnų skulptūros pasižymi tam tikrais savo bruožais, kuriems būdingas natūralumas ir gyvenimiškas tikrumas. Skulptūriniai portretai yra taip natūralūs, kad mes aiškiai matome, jog tokie asmenys gyveno. Jie yra seni, jauni, gražūs, susiraukšlę, simpatiški, atstumiantys ir kt. O tai yra priešinga graikų idealizuotoms skulptūroms. Romėnai

(užburtas sgnoksiminkas) lygus savo priešiui.

Atiduodame gyvybę vien tik tiems, kurių nelenčiame.

[RASAS VEIDMAINIO ANTKAPIUI

Norėjo ir nenorėjo.

Norėjo su savo oda ir savo nagais, su tuo, kas pakinta ir krinta; neigė su savo viduriais, su tuo, kas jo viduriuose nebuvo pjuvenos, su tuo, kas pulsavo ir kraujavo jo viduriuose.

Norėjo būti jis ir kitas.

Siamo dvynys, perskeltas pusiau, jėškojo kaulo stiebo prisirišti, pakabinti savo kremzlėtą gebėnės solidumą.

Tuščiuose namuose

aktorius leido apsigyventi kovotojui. Mostagavo, matydamas ant sienų savo šešėlį; rijo žodžius be skonio, žiaukčiojo, aidėdamas savo plaučioje būgno tuštumoje.

Repetavo mostus

— herojiškas, taurus, didingas — tam, kad išiešanti iš krantų pagyrytį lava jį padengtų, o pasikui, sutvirtėjusi, pavirstų statula.

Niekad vienas! Ne vienas!

Tarė pasikūtinį tostą, pakėlė karčių cikutos taurę.

(Tačiau neišgėrė savos mirties, o vien tik veidrodžio).

Išvertė P. G a u e y s

Rosario Castellanos, neseniai mirusi meksikietė poetė ir rašytoja, baigusi Filosofijos fakultetą, savo disertacijoje apgynė moterų kultūros buvimą tezę. Po to studijavo estetiką Madrido universitete. Grįžusi darbuosi mokslų ir menų institute. Pasijungė visuose literatūros žanruose. Jos romanai yra vieni geriausių pastarajame dešimtmetyje, tačiau savo kūrybos viršūnę pasiekė poezijoje. Joje atsispindi nugalėtos indėnų rasės savybės, jos kartėlis, kad pasaulis neparodė jai pasigailėjimo; tai jos poezijai suteikia formą ir gilumą.

P. G.

savo tapyba taip pat sekė graikų meno valdžioje. Nėra romėnų meno stiliaus, yra tik romėniškas turinys. Ne paslaptis, kad romėnai graikų meną ne vien garbino, bet jį importavo ir kopijavo. Bet kodėl pamatę romėnų skulptūras, tuoj jaučiam, kad tai nėra graikų menas? Jaučiam iš romėniško turinio. Romėnų skulptūros pasižymi tam tikrais savo bruožais, kuriems būdingas natūralumas ir gyvenimiškas tikrumas. Skulptūriniai portretai yra taip natūralūs, kad mes aiškiai matome, jog tokie asmenys gyveno. Jie yra seni, jauni, gražūs, susiraukšlę, simpatiški, atstumiantys ir kt. O tai yra priešinga graikų idealizuotoms skulptūroms. Romėnai

namuose atkastočius dekoratyvius meno daiktus, bet ir pačius namus su sienų papuošimais ir grindų mozaikomis. Vilos, pirtys, amfiteatrai, šventyklų yra pasiėlikę kaip architektūriniai paminklai. Sienų tapyba, ypač turginių namų, parodo to meto pomėgių kasdieninį gyvenimą. Pompėjos parodos lankytojas, pasinaudojęs savo vaizduote, gali puikiai atkurti judrų romėniškąjį prekybos miestą.

Ugniakalnio Vezuvijaus sustabdytame laike buvo išsaugotas visas šio miesto gyventojų kasdieninis gyvenimas. Atrasta po tokio ilgo laiko, Pompėja tebėra dabartinis ir ateities kartoms.

buvo nužudytas už tai, kad nepritarė pažiūrai, jog karalius turi paskutinį žodį tikėjimo ir doros dalykuose. Tai istorijoje žinomas „supremacijos“ ginčas, kuris tebėra gyvas ligi šiol.

Šiomis dienomis Londono laikraščiai pilni žinių apie Kento kunigaikščio Mykolo vedybas su katalike austrė grafaitė. Ji buvo išteklėjusi, bet divorsuota. Londono arkivyskupija išaiškino, kad jos moterystė buvo neteisėta ir kad ji katalikų Bažnyčioje gali tuoktis. Roma sprendimą patvirtino.

Karalienės taryba, vadinama Privy taryba, leido kunigaikščiui vesti katalikę su sąlyga, kad jis netenka teisės būti Anglijos karalium. (Jis šiuo atžvilgiu yra šešioliktas iš eilės.) Kunigaikštis Mykolas sutiko. Ir Londonas jau buvo besidžiaugias laiminga paiba. Tai buvo lyg atvirkščia istorija šv. Tomo Morus, kuris laikėsi Bažnyčios nusistatymo, kad Henrico VIII pirmos vedybos yra teisėtos, ir jis negali vesti Onos Boleyn, kurios apartamentus pilies kieme rodo gida.

Tačiau kunigaikštis Mykolas, nenorėdamas, kad jo vaikai prarastų teisę į karaliaus sostą, norėjo, kad jie būtų auklėjami anglikonų tikėjime. Jis tai padarė dėl to, kad Privy taryba įsakmiai tai pabrėžė, duodama jam leidimą vesti katalikę. Buvo tikėtasi, kad Vatikanas nusileis, nes ekumeniniai pokalbiai tarp katalikų ir anglikonų tikėjimo supratimo klausimu yra tolokai pasistūmę. Ir tiek jaunavedžiai, tiek Londonas laukė ekumeninių vestuvių. Deja, Paulius VI pareiškė, kad jis tokio leidimo duoti negali. Ir taip jaunavedžiai turėjo pasitenkinti tik civilinėmis jungtuvėmis Vienoje, nes Londone karališkos šeimos asmenys neturi galimybės tuoktis civiliai.

(Bus daugiau)

tyvioje ir labai rimtai išgyvenotoje žmogaus priklausomybėje kitiems žmonėms. Prekybinio jūrininko susitikimą su kitų kultūrų žmonėmis, kaip jis yra vaizduojamas Conrado romanuose, Leavis šitaip apibūdina: „Tai nėra vien tik skirtingumų išgyvenimas visuose žmogaus gyvenimo lygiuose, bet iš viso (žmogaus dvasios) sveikatingumas ir normalus mūsų pergyvenimas kitokio pasaulio, randant jame panašumus ir kūrybingą bendradarbiavimą“ (33 psl.). Man pasilieka paslaptis, ar šis lenkiškos kilmės autorius atranda savyje giliai prekybos dvasią, ar jis, jos neturėdamas, gaivališkai jos ilgis. Abu keliai rašytojui yra įmanomi.

Mūsų laikų literatūrinis skonis yra per daug vidiniai uždaras. Jame yra labai daug kalbėjimo paties su savimi. Tai yra visiškai

Joseph Conrad (Teodor Józef Konradowiecki)

priešingybė Conradui. Jam reikia pokalbininko. Pasak Leavis, Conrado Robinsonas Krūzė keleto dienų neišvertų vienas saloje, neišėjęs iš proto (33 psl.). Leavis mano, kad Conradas buvo skaitęs Dostojevskį, nes kai kurios jo raštų vietos primena jį. Tačiau tai kartu yra atsakymas Dostojevskui. Dostojevskio dvasia nepripažįstanti įstatymų ir paskendusi vienišame dvasingume, kuri veda į suklimą. Conrado yra pažvelgta vakarietiškomis akimis. Kaip tik tokiu vardu yra vienas Conrado kūrinių: „Under Western Eyes“, kurio tema yra ruso studento Rasumovo izoliacija.

Jeigu Conradas yra varginamas, kokios aistros, tai jūrininkų kelionių aistros. Jis ilgai neišstovėjo nekeliaus jūromis. Anglija jį vertina ne tik kaip rašytoją, bet ir kaip jūrininką, ir prekybinio laivo buities vaizduotoją. Bet tai nėra romantis vaizdavimas. Prekybinis laivas, tiek savo misija, pasiekti kitus žmones, tiek savo kadencinio gyvenimo pobūdį, yra aukščiausia žmogiško gyvenimo forma: asmeninė vertė ir solidarumas čia randa savo aukščiausią išraišką. Pasak Conrado, prekybinio laivo įgulos gyvenimas yra mastas patikrinti žmogaus dorumą. Šie jūrininkai neturi baimės, neturi troškimų. Jie yra sunkiai valdomi, bet lengvai įkvejami. Jie nepaiso savo širdies dejonų, kurios skundžiasi savo sunkiu likimu. Aukščiausiai vertinami Conrado kūriniai yra: „Nostromo“, „Under Western Eyes“ ir „The Secret Agent“.

TOMAS MORUS

Vakar buvau Londono pily, kuri vadinama „White Castle“. Dėl to yra atsiradęs Amerikoje ir „White House“. O baltos Chicago užkandinės gatvių kampuose, pardavinė-

Baltoji pilsa Londono

jančios ledus ir užkandžius, yra pagražinti ir sumažinti Londono pilies modeliai. Rengiaus aplankyti Londono pilį ypač dėl to, kad katalikų liturgija prieš porą dienų minėjo šv. Tomą Morų, buvusį Anglijos kanclerį, kuris vėliau buvo nužudytas toje pačioje pilyje, kurioje ėjo aukščiausias krašto pareigas.

Jis buvo kanonizuotas tik 1935 metais, Londonui nesipriešinant. Tačiau Užsienų reikalų ministerija dėl to nelabai smagiai jautėsi ir savo atstovui Vatikane uždraudė ta proga ruošti priėmimą ir liepė jam kuo mažiau dėmesio skirti tam įvykiui. Morus

Kūrybinę ugnį perduoti ateinančiai kartai

"Ateities" vyr. red. kun. dr. K. Trimako žodis jaunimo konkurso premijų įteikimo iškilmėse š. m. spalio 14 d. Jaunimo centre, Chicagoje

"Ateities" žurnalas, gyvuodamas jau 67 metus, visad skatinęs, puoselėjęs, skelbė ir įvertino jaunimo kūrybą. "Ateities" pirmuosius savo eilėraščius spausdino poetas Jonas Aistis. Jos puslapiuose reikšėsi Aloyzas Baranovas, Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdžionis, Kotryna Grigaitytė, Vytautas Mačernis, Mykolas Putinas, Julija Švabaitė, Antanas Vaičiulaitis ir daug kitų poetų, beletristų. Joje savo idėjas skelbė mastytojai Antanas Macelinas, Stasys Šalkauskis. Ją redagavo, jauni būdami, Jonas Grinius, Antanas Macelinas, Kazys Bradūnas. Jos paskelbtą literatūrinio rašinio konkursą laimėjo Henrikas Nagys.

Ir šiandieninė "Ateitis" žengia tuo pačiu keliu: ne tik kas mėnesį pasirodo moksleivių kūrybinių bandymų "Atžalų" puslapis, ne tik kiekvienam numeryje savo idėjas reiškia ir piešinius bei fotografijas iliustruojantys studentai, bet taipgi "Ateitis", atgaivinus seniau įsigalėjusią tradiciją, kasmet skelbia jaunimo konkursus. Šie atgaivinti konkursai skiriasi nuo ankstesniųjų tuo, kad 1. konkurse svarstomi visi "Ateičiai" įteikti, ne vien specialieji konkursai skirti darbams ir 2. konkursas kasmet apima ne vieną kitą sritį, bet daug sričių: straipsnius, poeziją, beletristiką, iliustracijas, fotografijas ir kitas.

Per pastaruosius metus augo tiek konkurso premijų laimėtojų skaičius, tiek išdalinamų pinigų suma, tiek jaunimo susidomėjimas konkurso. 1975-1976 metais buvo 24 premijų laimėtojai; 1976-1977 metais — 22, o 1977-1978 — 30. 1975-1976 metais išdalyta 650 dolerių, 1977 — 700, šiame — 750, o sekančiam konkursui 1000 dolerių jau yra paskyres kun. dr. Juozas Prunskis. 1975-1976 metais specialiai konkursui atsiųstų darbų beveik nebūvo; 1976-1977 — jau buvo kiek daugiau; šįmet gi jų dar gausiau, ypač moksleivių.

Tauta neišsilaiko, išsenka, merdi ir miršta, jei joje nėra kūrybingų žmonių. Gi išsivims gresia pavojus išsekti ir išnykti ne vien tuostant, pamirštant ir nebevertinant savos kalbos, bet ir kūrybines pajėgas nukreipiant nuo savo tautos ir gyvenamąją kraštą, iš kur duona ir pragyvenimas.

Kol mūsų išeivijoje, mūsų tarpe, jaunimo kūrybiniai darbai bus tikrai vertinami — nebūtinai skiriant už juos stambias pinigines sumas, bet iškeliant jų pastangas bei atkreipiant į juos dėmesį — tol galime tikėtis, kad jie savo kūryba reikšis mūsų tarpe.

Jaunimas pats pasisako, kad viešas dėmesys skatina juos. Štai 10-12 m. jaunių grafikos bandymams pasirodžius "Ateityje", jų globėjas Balys Lukošius pasirašė redaktoriui: "Prašau. Kai pasakiau, kad bus atspausdinta "Ateityje", tai berniukai pasidarė darbštesni ir kūrybingesni" ("Ateitis", 1977, 6 nr., 205 psl.). Gi jauna iliustratorė Rima Valiulytė, laimėjusi premiją, pasisakė: "Šis įvertinimas man yra paskata ir toliau piešti" ("Ateitis", 1978, 1 nr., 40 psl.).

Kūrybinių pastangų prasme aiškiausiai apibūdė Jolanta Malerytė. Jos motina — lietuvių kalbos mokytoja. Jos tėvas — žydas. Su tėvais prieš ketverius metus iš okupuotos Lietuvos atvyko į Izraelį. Laimėjusi pirmąją

poezijos premiją 1976 metais, ji rašė: "Nors užaugau mišrioje šeimoje, pasirinkau sau lietuvių tautybę. Manau, kad mano poezija bus kaip tiltas, jungiantis mane su lietuviška išeivija. Dabar aš jaučiuosi jos maža dalelė" ("Ateitis", 1976, 9 nr., 317 psl.). Už jos žodžių — pasiryžimas: jau trečius metus iš eilės ji laimi pirmąją poezijos premiją vyresnio amžiaus jaunimo tarpe.

Ne tik apsisprendimas lietuviškai rašyti, bet ir tematika dažnai rodo kurti mėginančio jaunimo ryšį su tauta, jos rūpesčiais bei reikalais.

Jaunų laimėtojų tarpe šįmet randame Algį iš Punsko, sklandžiu sūliumi liaupsinančių savo gimtinę — lietuvišką, išidėmėkime, lietuvišką Punska. Gi vaizduotės sparnais nešamas Vitas Laniauskas Amerikos žemę sapne Dainavos stovyklavietėje susitinka su velniu, kuris ragina kalbėti lietuviškai.

Arčiau kietos tikrovės, Linas

Kojelis gyvam reportaže atvaizduoja savo ir savo draugų nuotakas, žygiuojant prie Sovietų ambasados Washingtono. Dėka jo ir Lino Mikulionio bei Rimanto Žemaitaičio, kurie pavoingoje sąlygoje foto aparatą užfiksavo savo draugų susidūrimus su amerikiečių policija, saugojančia kelius į Sovietų ambasadą, Washingtono demonstracijos skirto "Ateities" 1978 m. sausio numeris tapo "bene aplamai mūsų spaudoje geriausiai paruošti šio įvykio aprašymai ir jų vizualiniai įforminimai puslapiuose" ("Draugo" kultūr. priedas, 1978 m. vasario 11).

Kokie kūrėjai, tokia ir tauta. Kokie ateities kūrėjai, tokia ir tautos ateitis.

Rašyt. Jurgis Gliuda, atsieliepdamas į "Antai" komentarą "Kur kartos susitinka" ("Ateitis", 1976, 8 nr., 269 psl.), vyresniosios — jaunesniosios kartos ryšio esmę ir tikslą apibūdino kai-

Aleksandras Marčulionis. Paukštis (Nuotr. V. Noreika). IS M. K. Churilionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoj vykstantis skulptoriaus parodos

po reikalą "išeivijoje kūrybinę ugnį išlaikyti kitą kartą" ("Ateitis", 1977, 1 nr., 24 psl.).

Tiek "Ateities" žurnale, tiek joje skelbiamuose konkursuose susitinka vyresnioji ir jaunesnioji kartos. Čia stengiamės tą kūrybinę ugnį perduoti, įvertindami ateinančių dienų kūrėjus — net

ir jų pirmus, jaunos — tiek draugus, tiek nedraugus — žingsnius. Susitinkame.

Jaunieji autoriai, sveikiname jus, bandančius įžiebt kūrybinę ugnį savo darbuose.

O jums, mieli mecenatai ir jaunų autorių bičiuliai, dėkame, kad jūjų kūrybinius bandymus taip įvertinate.

Nauji leidiniai

• LITUANUS, Volume 24, No. 3, Fall 1978. Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences. General and Managing Editor: J. A. Račkauskas, Chicago State University. General Editors: Kest. Girnius, Antanas Klimas, University of Rochester; Tomas Remeikis, Calumet College; Jonas Zdanys. Editorial Staff: Clemente Dedela, Technical Editor. Rita Palulonis, Copy Editor. Business Manager: Jonas Kučėnas. Lituanius is published by the Lituanius Foundation, Inc. Tai keturis kartus metuose išeinantis anglų kalba žurnalas. Metinė prenumerata — 10 dol., bibliotekoms ir institucijoms — 15 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanius, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629.

Paprastai žurnalo Lituanius numerį vis redaguoja vienas kuris Redakcinės kolegijos narys. Kaip metrinio puslapio išnaša rodo, žvaigždutė turėtų būti pridėta prie vieno iš keturių redaktorių pavardės. Šį kartą žvaigždutė turbūt prie pavardės pamiršta pridėti. Todėl skaitytojas ir nežino, kuriam iš redaktorių skirti šio numerio pliusus ir minusus.

O šio numerio turinys skamba šitaip: Chien-ching Mo "Causative Construction in Lithuanian"; K. A. Girvilas "Pre-Christian Name Giving in Lithuania"; Rev. William Wolkovich-Valkavičius "The Impact of a Catholic Newspaper on An Ethnic Community: The Lithuanian Weekly RYTAS, 1896-98, Waterbury, Connecticut"; Jonas Zdanys "Preface to Thirteen Poems by Sigita Geda"; Thirteen Poems of Sigita Geda (Translated by Jonas Zdanys); The Art of Paulius Jurkus; Book Reviews — Barbara Cunningham, ed. "The New Jersey Ethnic Experience" (Reviewed by Rev. Wm. Wolkovich-Valkavičius). A. Laučka, B. Piesarskas, E. Sta-

siulevičiūtė "Anglų-lietuvių kalbos žodynas" (Reviewed by Antanas Klimas).

Lituanius žurnalas yra labiausiai skirtas angliskai skaitančiam pasauliui. Tokioji misija jis visada turi būti reprezentacinis, nepuigintas savo turiniu. Galima sakyti, jog Lituanius ligi šiol tai gana sėkmingai vykde, nežiūrint vieno kito atsitiktinio kluptelėjimo. Tačiau ir tie atsitiktiniai labai kenkia, nes kultūringas ir reiklus skaitytojas, patalęs atsiverti tokia "duobė", gali padėti žurnalui visai į šalį, į kitus puslapius nei nepažvelgęs. Su prantama, šiandien nėra lengva išlaikyti reikiama lygį ne tik lietuviškuosiuos, bet ir angliškųjų kultūrinės periodikos puslapiuos. Mat, čia neužtenka mokėti vien lietuviškai ar angliškai kalbėti. Bet bent jau redaktoriams būtina nusimanyti kas ko verta. Taigi ir šiame Lituanius numerįje nėra viskas kaip turėtų būti. Giliausia duobė yra mūsų puslapiuos. Savuotės uždaro se mėgėjų parodos galima dar kaip nors pateisinti ir šį bei tą, tačiau reprezentuoti su tokia pigumu pasaulyje yra tikras neapsižiūrėjimas.

Apie rašytoją Vienuolį

(Atkelta iš 2 psl.)

mas visai pakeitė jo padėtį. Iš vieno pusės, tai atpaaidavo jį nuo ilgų valandų varginančio darbo, nes, dirbdamas vaistinėje, padėjo neturėjo. Techniškiems darbams kartais padėdavo jo žmona. Pats ne kartą man skundėsi, kad varginantis darbas vaistinėje labai trukdo rašymui. Tai dabar atpuolė. Betgi reikėjo iš ko nors gyventi. Jokios kitos specialybės Vienuolio neturėjo. Tad emėsi rašymo. Naujų idėjų indoktrinuotojui jis netapo. Bet kaip gi to anokios aplinkybės išsiversi ar patekti į spaudą, nepaisydamas statomų reikalavimų.

Prisiminkime net tokį dvasios milžiną, kaip Putinas — Mykolas. Pasilikus Lietuvoje, reikėjo gyventi. Tai net ir jis kai kuriuo momentu nepajėgė spaudimui atlaikyti, neatidavęs "duoklės" ir, atrodo, lyg būtų susvyravęs savo ištikimimuose. Ir to jau pakako, kad ten ir Putinas būtų i-rašytas į "liaudies rašytojų" eilę.

Tokia yra žiauri tikrovė. Šie pamintieji atvejai ten nėra atsitiktinės išimties. Visas tenykštis gyvenimas, nuo pat viršūnės iki apačios, yra vien ištisas žmonių prievartavimas. Ypač dvasinis gyvenimas. Juk kaipgi kitaip pavadinasi, pvz., kad ir tai kada koks "komitetas" paskiria savo patikėtinį, ir tik už tą vieną kandidatą visi privalo balsuoti, ir jis išrenkamas" 99.9% balsų. O paskui, tau sako, ir pasauliui skelbia, kad tu pats tokios valdžios nori, nes tu pats ją išrinkai. Betgi žmonės turėtų gyventi; jie visai manosi ir gyvena. Dėl to skelbiama be atodangos visokių pasmerkimų šiandien yra netikslinga. Dažnu atveju jie ten vieną ar kitą daro ne vien dėl savo patogumo, bet ir dėl tautos labo. Į juos turime žiūrėti su meile, arba mažiausiai — labai atsargiai, nes, taip elgdami, tikrai niekuo nerizikuojame, o atvirkščiai. Tikriausiai ten ir kaime, ir inteligentijoje, nors ir aukštesnės tarnybas užimančiųjų tarpe, yra tik retos išimties, kurie nenorėtų Lietuvai gero. O ir pati krašto ateitis yra ne ant kieno kito, bet ant tų gyvenančiųjų tautiečių pečių.

J. Kuprionis

Patikslinimas. "Draugo" kultūriniam priede rugsėjo 30 d. buvusi rašytojo J. Švaisto-Balčiūno nuotrauka yra daryta Algirdo Gustaičio.

Lietuvių literatūros istorija rusiškai

(Atkelta iš 1 psl.)

ko visa eilė "autoritetingu rusų rašytojų ir kritikų — N. Tichonov, M. Priležajeva, B. Brainina, B. Druzin" (psl. 499) ir padėjo lietuviams "persiorientuoti". Prie do prie to, per antąją lietuvių literatūros dekadą Maskvoj (1954) lietuvių kūrybą "vertino" ir "aptarė" ištisa eilė rusų, įskaitant ir tokią sunkiąją artileriją, kaip Fadejevas, Tichonovas, Surkovas(!), ir galų gale, net buvusieji tikrai kompetentingi rusų literatūros teoretikai formalistai V. Šklovskis ir B. Tomaševskis. Sovietų Lietuvos literatūros plėtojimas tuo būdu pasidarė tolygus jos tautiško veido ištrynimui, paverčiant ją tik lietuvių kalba rašoma rusiška, arba greičiau "visasajungine" sovietiška literatūra.

Tuoj po antrosios sovietų okupacijos, rusų įtaka pasireiškė visiškai radikaliai, švelniai sakant,

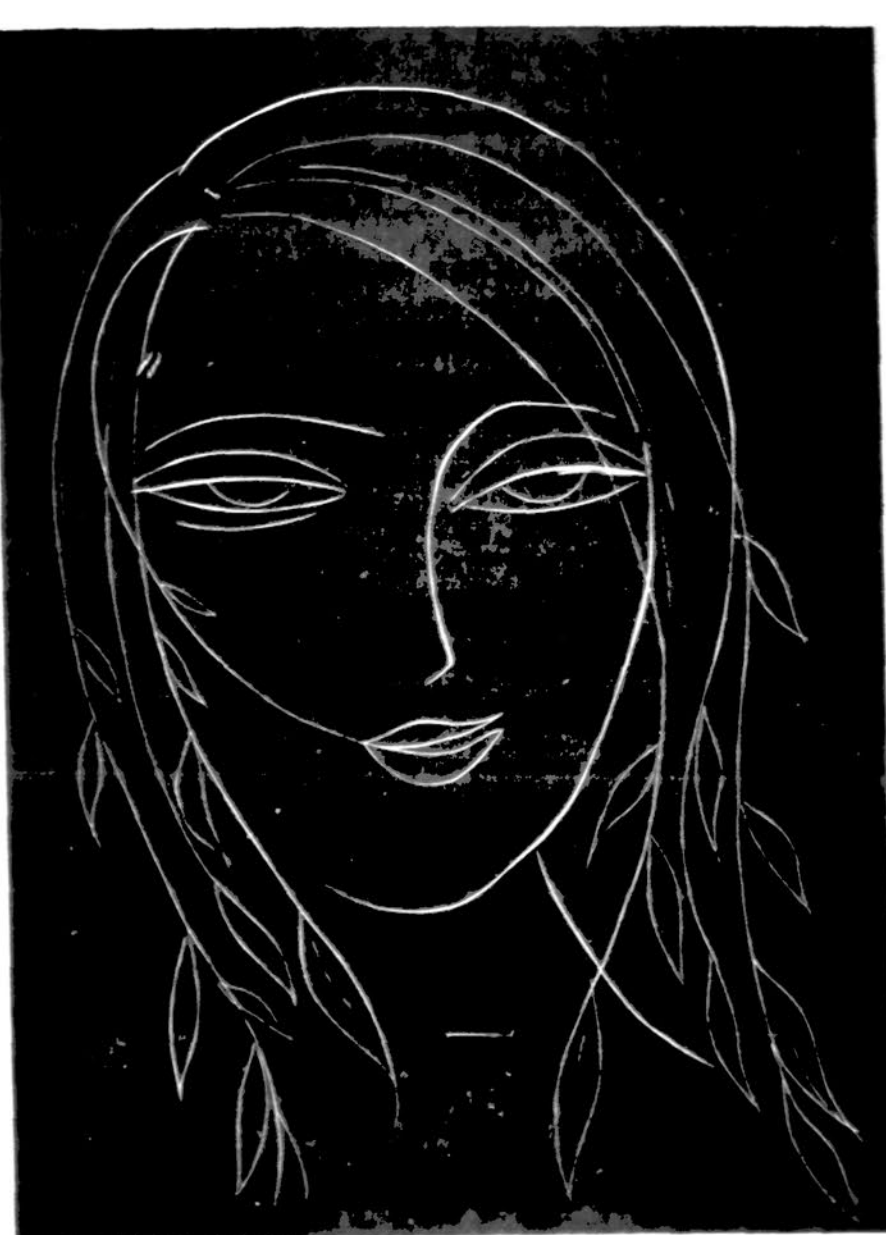
tiesioginėmis, administratyvinėmis priemonėmis. Ją aprašyti kaip teigiamą reiškinį knygos autoriai jau nebepajėgia, nesigriebdami specialios bolševikinės kalbos, žargono, jau seniai ištobulinto pačios Sovietų Rusijos, kur beveik kiekvienas žodis veikia kaip oficiali kaukė, slepianti nežmonišką priešpaudos barbarizmą. Jau ir pirmasis sovietų antplūdis aprašomas šiuo specialiu stiliumi: "Partija šaukė rašytojus ativyti dalyvauti socialistinės visuomenės statyme, naujojo žmogaus auklėjime. Literatūroje, kaip ir gyvenime, įsitvirtino nauja pasaulėžiūra, leniniško partiskumo ir liaudiškumo principai. Socialistinė ideologija tapo viso respublikos literatūrinio gyvenimo pagrindu. Dingo bazė įvairioms srovėms ir susigrupavimams, paremtiems prieštaraujančiomis rašytojų ideologinėmis pozicijomis ir jų sąryšiais su vakarietišku modernizmu" (psl. 485).

Kiekvienas tų tragiškų ano laiko įvykių liudininkas nesunkiai išsivers šį žargoną į žiaurią istorinės tiesos kalbą. Po 1944-tųjų metų ta "naujoji pasaulėžiūra" rašytojų sąjungoje veikė kaip siera rūgštis, graužė išgraužė visus nenorinčius jai pasiduoti. Čia už save įdomiai kalba pačių straipsnio autorių cituojami skaičiai. Visų pirma (psl. 488) minima, kad sovietams grįžtant "keletas dešimčių" rašytojų apėjo kraštą. Tada buvo atstatyta sovietų lietuvių rašytojų sąjunga, surinkusi "visus po karo krašte likusius literatus" (psl. 489), būtent, 78 žmones. Dalis iš jų, deja, "verčiau pasirinko (tylėdami) laukti, o kai kas net užėmė priešišką poziciją ryšium su socialistiniais pasikeitimais" (ten pat). Galų gale, po garsiojo Zdanovo užspūlimo ant Leningrado literatūrinio žurnalo "Zvezda" ir "Leningrad", lietuvių rašytojų mobilizacija "aktualių uždavinių sprendimui" įgijo kartais ir "nepageidaujamas formas". Viena iš jų štai kokia: "Po 'tylėtojų' išskyrimo, 1948-1949 metais Sovietų lietuvių rašytojų sąjungoje liko 46 žmonės" (psl. 495). Taigi prieš pat bolševikams grįžtant, turėjo būti daugiau kaip šimtas rašytojų; daliai emigravus, liko 78, o po Zdanoviško "valymo" — tik 46. Tai maždaug tolygu ištisos lietuvių rašytojų kartos išnaikinimui. Atsiminkim dar, kad iš tų 46 nemaža dalis buvo per karą pasitraukę į Rusiją, taigi, tapo jau perdem sovietiniais žmonėmis, ir taip pat, kad dalis tų pačių 16 turėjo jau naujai pradėti rašyti rašytojai, taigi, kita karta — ir iš lietuvių rašytojų vyresnės kartos branduolio liks tik trūpiniai. O partinis žargonas tai pristato kaip "socialistinės pasaulėžiūros įsitvirtinimą", tiesa, gal su kai kuriais "nepageidaujamais reiškiniais".

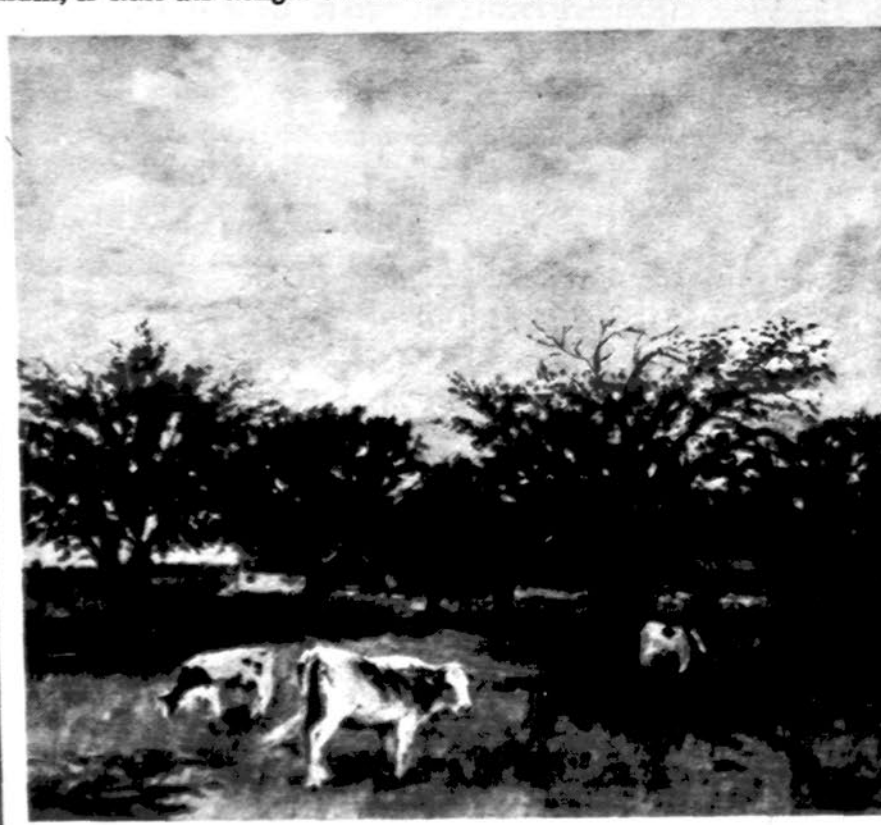
Šviesiau nuteikia tie knygos puslapiai, kuriuose nagrinėjama atskirų rašytojų kūryba, ypač ankstesniųjų klasiškų. L. Ginelis pateikia nemažą įdomių žinių apie Kristijoną Donelaitį ir blaičiai, įžvalgiai apsvaisto jo Metus. Jo straipsnis apie Maironį irgi didėle dalimi yra labai vertingas. Štai, kaip jis trumpai ryškiai nusako Maironio nebuvo emocijų asociacijų, subtilios poetinės poetės. Jo eilėraščiuose

vadovauja racionalinis pradai, nepakenčiantis nei kompozicinio fragmentavimo, nei aloginės poetiškos frazės. Eilėraščio struktūra visuomet aiški, nuosekli, išbaigta. Poetas ypač mėgsta cikliškas konstrukcijas: analogiški posmeliai pradžioje ir pabaigoje. Čia už save įdomiai kalba eilėraščių remiasi aiškiais tezėmis — antitezėmis, kontrasto ar paralelizmo principais. Poetiški jausmai visuomet tartum disciplinuojami griežtomis pasmelių sistemomis, ritmo ir stiliaus taisyklėmis, ir užtat Maironio eilėraščiai lengvai ir iš karto persunkia skaitytojo samonę" (psl. 146).

Arba vėl, A. Zalatorius straipsnyje apie dvidešimtojo amžiaus pradžios literatūrą, įžvalgiai rašoma apie Igną Šeinį: "Kaip ir pas kiekvieną impresionistą, Šeinaus pasaulis sutrupa į daugybę gabalų ir gabalėlių, virš kurių užtiesama tam tikra paslaptingumo skraistė. Kiekviena šioji pasaulio dalelė rašytojui išsiskiria vis naujas emocijas ir asociacijas, ir užtat ji perduodama plačiu mastu, tartum per padidinamąjį stiklą: galima įžiūrėti smulkiusios jos bruožus, išgirsti tyliausius šlamesius. Dėl to vaizduojamas ne santykių su kitomis detalėmis arba su visuuma, bet sąryšys su dvasios stonoma nenusilenkti, ir pateiktą gyvenamą herojų arba paties pasakotojo, pasistatiusio sau uždavinį atkurti tą tikrovę, kurios nesimato, žiūrint nuoga akimi, ir kuri atsidengia tikrai me-

Stasys Krasmukas. Jaunystė (ilmo raizžinis). Iš dailininko grafikos parodos Jaunimo centre, Chicagoje.

Mikas Šileikis. Sodas (aliejus). Dailininko suaktyvinė paroda vyksta 4038 Archer Ave., Chicagoje.